

Rahman ve Rahim olan Allahın adıyla

Ussulu's Sunne

" Sünnet'in Aslı – İtikadın Aslı "

Hafız İmam Muhaddis Şeyhulislam

Ebu Bekir Abdullah bin ez-Zubeyr

el-Humeydî

((Hicri 219.yılda vefat etmiştir))

Çeviri: **Ebu Musa el-Medeni**

***Hiçbir ekleme ve çıkartma yapmama şartı ile, basım hakkı
herkes içindir***

**" İslam adına uğraşmada ve
Müslümanlara nasihat etmede,
Humeydî'den daha iyisini görmedim "**

(İmam Yakub bin Sufyan el-Fesevî – Tabakat-uş
Şafiiyyîn, İbni Kesir 139.s. Sekafet bsk.)

**" Ben Hicaz'da olduğum sürece, Ahmed
(bin Hanbel) Irak'ta olduğu sürece, İshak
(bin Rahuyeh) de Horasan'da olduğu
sürece, bizi hiç kimse yenemez "**

(İmam Humeydî – İslam Tarihi, Zehebi 5.clt. 342.s.
Garb bsk.)

Önsöz – Mukaddime

Hamd, kendi sıfatlarını bizlere öğreten, benzeri olmayan, Arş'ın üstüne yükselen, her gece göğ'e inen, gülen ve merhamet eden yüce Allah'a olsun.

Salat ve selam, "Allah göktedir" dediğinde kişinin imanına hükmeden Allah Rasulunun üzerine olsun.

Bundan sonra:

Allah'u teala, yeryüzünü aydınlatmak için, arapların aslından olan Kureyş kabilesinden, nesebi ve ahlakı temiz olan Muhammed bin Abdullah'ı, Peygamber olarak gönderdi.

Allah Rasulu s.a.v. bizlere Allah'tan vahiy ile geldi. Bu vahiy, ayetleri ve hadisleri içeriyordu. Her kim bu vahye sarılırsa kurtulur, sarılmazsa da kaybederdi.

Allah'ın düşmanı İblis, yer yüzünün hak ile aydınlanmasını istemediğinden, askerleri ile insanları kafir yapmak ve vahyin nurundan uzak tutmak için elinden gelen herşeyi yaptı.

Bunun üzerine, Allah Rasulunun s.a.v. menhecini takip edip vahyi korumak için bazı erler ayaklandı ve hakkı anlatıp savundular. Bunlardan birisi de, üzerinde konuştuğumuz ve değerli eserini çevirdiğimiz İmam Ebu Bekir Abdullah bin Zubeyr el-Humeydî'dir.

İmam Humeydî şöyle derdi: **Ben Hicaz'da olduğum sürece, Ahmed (bin Hanbel) Irak'ta olduğu sürece, İshak (bin Rahuyeh) de Horasan'da olduğu sürece, bizi hiç kimse yenemez.**¹

Derim ki: İmam Humeydi'nin bu eseri, İslam'ın aslının ne olduğunu açıklıyor. Önemli bilgiler ile

¹ İslam Tarihi. Yazarı: Zehebi. 5.clt. 342.s. Garb bsk.

hakkı anlatıyor. Dinden çıkmış olan fırkalara ve cemaatlara de, yeterli cevaplar veriyor.

Ama bu eseri çevirmeye başlamadan önce, kısaca İmam Humeydî hakkında önemli bilgiler verelim.

İmam Humeydî'nin adı:

Adı: Abdullah bin Zubeyr bin İsa bin Ubeydullah bin Usame bin Abdullah bin Humeyd.²

Kabilesi: Kureyş kabilesindendir.³

Şehri: Mekke şehridendir.⁴

² İkmalu Tehzibul Kemal. Yazarı: Mogoltay. 7.clt. 354.s. el-Faruk bsk.

³ İslam Tarihi. Yazarı: Zehebi. 5.clt. 342.s. Garb bsk.

⁴ İslam Tarihi. Yazarı: Zehebi. 5.clt. 342.s. Garb bsk.

Alimlerin İmam Humeydî'ye olan övgüleri:

İmam Ahmed bin Hanbel şöyle demiştir: **Bize göre Humeydî İmam'dır.**⁵

İmam İbni Adiy şöyle demiştir: **Kendisi insanların seçilmişlerindendi (en hayırlılarındanı).**⁶

Ve şöyle demiştir: **Kendisi Şafîî'nin arkadaşı idi.**⁷

İmam Yakub bin Sufyan el-Fesevî şöyle demiştir: **Humeydî bize Hadis okudu (öğretti ve ders verdi).**

⁵ İslam Tarihi. Yazarı: Zehebi. 5.clt. 342.s. Garb bsk.

Bu rivayetlerin geneli birçok alimin eserinde mevcut ve birçok yönden sahih rivayetler ile gelmiştir. Ama bizler burada muhtasarca naklettik.

⁶ İkmalu Tehzibul Kemal. Yazarı: Mogoltay. 7.clt. 355.s. el-Faruk bsk.

⁷ Men Rabe Anhumul Buhari Fis Sahih. 141.s. Beşair bsk.

Ve İslam adına uğraşmada ve Müslümanlara nasihat etmede, Humeydî'den daha iyisini görmedim.⁸

**İmam İshak bin Rahuyeh şöyle demiştir:
Zamanımızdaki imamlar şunlardır:**

- 1- Şafiî.**
- 2- Humeydî.**
- 3- Ebu Ubeyd (el-Kasım bin Sellam).**

Hakim şöyle demiştir: Kendisi Mekke ehlinin müftüsü ve muhaddisidir.

Hicaz ehli için onun değeri, Irak ehli için Ahmed bin Hanbel'in değeri gibidir.

Hem de kendisi Ahmed bin Hanbel'den daha eskidir (yaşlıdır - eskilerdendir).

Muhammed bin İsmail (İmam el-Buhari) (Sahih'inde) eğer hadisi (Humeydî'de) bulursa, ondan başkasından değil de, direk ondan tahrir

⁸ İslam Tarihi. Yazarı: Zehebi. 5.clt. 342.s. Garb bsk.

eder. Böyle yapmasının sebebi (Humeydi'nin) güvenilirliğinin ve sabitliğinin çok yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.⁹

Zehebi şöyle demiştir: **Mekke'nin muhaddisi ve fakîhi.**¹⁰

Ve şöyle demiştir: **Kendisi allamedir.**¹¹

Humeydî'nin itikadının sağlam olması:

Unutulmasın ki Humeydî'yi öven, ona İmam diyen, İslam'ı sevdiğini zikreden ve hatta İslam'ı yücelttiğini söyleyen herkes, onun itikadını ve inancını övmüşlerdir.

İbni Hibban şöyle demiştir: **Kendisi Sünnet üzere, faziletli ve Din sahibi olan birisidir.**¹²

⁹ İkmalu Tehzibul Kemal. Yazarı: Mogoltay. 7.clt. 355.s. el-Faruk bsk.

¹⁰ İslam Tarihi. Yazarı: Zehebi. 5.clt. 342.s. Garb bsk.

¹¹ el-Uluv. Yazarı: Zehebi. 1070.s. Arabistan Evkaf bsk.

Derim ki: Sünnet üzere olmak, itikadı sağlam demektir. Humeydî, ayetleri ve hadisleri olduğu gibi kabul edip, tahrif etmeyen birisi olduğu için, onun sünnet üzere olduğu söylenmiştir.

Humeydî'nin Hadis İlmindeki değeri ve otoriteliği:

İmam Buhari, hocası Humeydi hakkında şöyle demiştir: **Humeydî, Hadis'te İmam olan birisidir.**

Derim ki: İmam Buhari, meşhur Sahihinde ilk olarak İmam Humeydî'nin adını zikretmiş ve ilk olarak ondan hadis rivayet etmiştir. Yani Sahihi Buhari'yi açtığımızda, içindeki ilk hadisin ilk ravisinin İmam Humeydî olduğunu görüyoruz.

¹² İkmalu Tehzibul Kemal. Yazarı: Mogoltay. 7.clt. 355.s. el-Faruk bsk.

Zehebi'nin dediği gibi¹³, İmam Buhari'nin İmam Humeydî'yi ilk zikretmesi, Humeydî'nin değerli ve çok büyük bir imam olmasından kaynaklanmaktadır.

Ebu Bekir el-Hazimî şöyle demiştir: **Buhari, (Humeydî) ile kitabının açılışını yapmıştır.**¹⁴

Ebu Hatim er-Razi şöyle demiştir: **İbni Uyeyne'den (hadis rivayetinde) en sabit kişi: el-Humeydî'dir**¹⁵. **Kendisi İbni Uyeyne'nin öğrencilerinin başkanıdır. Kendisi Sika (güvenilir) ve İmamdır.**¹⁶

¹³ Siyeri Alamin Nubela. Yazarı: Zehebi. 10.clt. 621.s. Risale bsk.

¹⁴ el-Feysal. Yazarı: Eb Bekir el-Hazimi. 2.clt. 605.s. Ruşd bsk.

¹⁵ Yani: Hadis ilminde Sufyan'dan en sağlam şekilde hadis rivayet eden kişidir. Hadislerini en iyi bilen kişidir.

¹⁶ Bunu Zehebi İslam tarihinde kısaca zikretmiş, Siyeri Alamin Nubela'da uzunlamasına zikrettiğimiz gibi nakletmiştir. 10.clt. 617.s. Risale bsk.

Darekutnî, Humeydî hakkında şöyle demiştir:

İbni Uyeyne'nin Hafız ashabı (arkadaşları – öğrencilerinden bitisi Humeydî'dir).¹⁷

Zehebi şöyle demiştir: **Sufyan bin Uyeyne'nin en değerli arkadaşıdır.**

el-Humeydî kendisi hakkında şöyle demiştir:

İbni Uyeyne ile yaklaşık 19 yıl oturdum (ve ondan ilim aldım).¹⁸

İbni Hibban şöyle demiştir: **İbni Uyeyne ile yirmi yıl oturmuştur (ondan ders almıştır).**¹⁹

Şafiî, öğrencisi Humeydi hakkında şöyle demiştir: **Humeydi'den daha fazla hadis ezberleyen birisini görmedim.**²⁰

¹⁷ el-İlel. Yazarı: Darekutnî. 6.clt. 151. Taybe bsk. / Mevsuat Ekvalu Ebil Hasan. 2.clt. 357.s. Alemul Kutub bsk.

¹⁸ İslam Tarihi. Yazarı: Zehebi. 5.clt. 342.s. Garb bsk.

¹⁹ İkmalu Tehzibul Kemal. Yazarı: Mogoltay. 7.clt. 355.s. el-Faruk bsk.

²⁰ Siyeri Alamin Nubela. Yazarı: Zehebi. 10.clt. 617.s. Risale bsk.

Hatip Bağdadi şöyle demiştir: **Kendisi Sika (güvenilir) Sebt (fazlasıyla kuvvetli) hüccettir (hadisleri tam manasıyla delil olur)...**

Hadisleri de fazla olup meşhurdur.²¹

Hakim şöyle demiştir: **Güvenilir Emin birisidir.**²²

Humeydî şöyle demiştir: **Mısır'da idim. O sıralarda Said bin Mansur'un Mısır Mescid'inde halkası vardı. Onun meclisine Horasan ve Irak ehli geliyorlar ve orada toparlanıyorlardı. Onların yanına oturdum.**

O sırada, Sufyan'ın hocalarından birisini zikrettiler ve şöyle dediler: Onun kaç tane hadisi vardır ki?

Ben de dedim ki: Şu kadar hadisi vardır.

²¹ Telhisul Muteşabih. Yazarı: Hatip Bağdadi. 1.clt. 22.s. Tales bsk.

²² İkmalu Tehzibul Kemal. Yazarı: Mogoltay. 7.clt. 355.s. el-Faruk bsk.

Ben öyle deyince, Said ve İbni Deysem, bu dediğim sayıyı çok gördüler. Said bin Mansur tesbih getirdi ve dediğimi inkar etti. İbni Deysem de inkar etti. Ama İbni Deysem'in bana inkar etmesi daha sert şekilde idi.

Ben de Said'e yöneldim ve şöyle dedim: Sen Sufyan'ın ondan rivayet ettiği kaç tane hadis ezberliyorsun?

Bunun üzerine benim dediğim sayının yaklaşık yarısı kadar hadis zikretti.

Sonra İbni Deysem'e yöneldim ve şöyle dedim: Sen Sufyan'ın ondan rivayet ettiği çok tane hadis ezberliyorsun?

Bunun üzerine Said'in dediğinden daha fazla hadis zikretti.

İkisinin zikretmediği az hadisler kalmıştı. Onları da ben zikrettim. Bu şekilde benim zikrettiğim sayı tamamlanmış oldu.²³

Derim ki: Bu olay, Humeydî'nin ne kadar büyük bir alim olduğunu isbat etmektedir.

Humeydî'nin hadislerin manasında ve fıkında ilerleyip büyük bir fıkıh alimi olması:

Zehebi şöyle demiştir: **Humeydî, fıkıh ilmini Şafiî'den alan fukahalar arasında sayılmaktadır.**²⁴

İbni Abdilber, Humeydî'yi Şafiî'nin en değerli öğrencileri arasında zikretmiştir.²⁵

²³ Siyeri Alamin Nubela. 10.clt. 618.s. Risale bsk. / İslam Tarihi. Yazarı: Zehebi. 5.clt. 342.s. Garb bsk.

²⁴ İslam Tarihi. Yazarı: Zehebi. 5.clt. 342.s. Garb bsk.

²⁵ el-İntika. Yazarı: İbni Abdilber. 104.s. Darul Kutubul İlmiyye bsk.

Ebu İshak eş-Şîrazî'nin zikrettiği gibi, İmam Humeydî ilmi İmam Şafîî'den aldığı gibi, İmam Şafîî'nin hocalarından da almıştır.²⁶ Bu nedenle Humeydî Hadis ilminin hem manasını, hem de senedlerini tam manasıyla tahkik etmiş ve her yönü ile çok büyük alimlerden olmuştur.

İbni Kadi Şuhbe şöyle demiştir: **Kendisi Şafîî'nin hocalarından ilim almıştır.**²⁷

İbni Kesir, Ebu İshak'ın tabakatından nakettiğine göre şöyle demiştir: **(Humeydî) Şafîî'nin hocalarından ders almıştır. Şafîî ile birlikte Mısır'a gitmiş, Şafîî vefat edene kadar ondan ders almıştır. Sonra Mekke'ye geri dönmüştür.**²⁸

²⁶ Tabakatul Fukaha. Yazarı: Ebu İshak. 99.s. Raid bsk.

²⁷ Tabakatuş Şafiiyye. Yazarı: İbni Kadi Şuhbe. 1.clt. 66.s. Alemul Kutub bsk.

²⁸ Tabakatuş Şafiiyyîn. Yazarı: İbni Kesir. 139.s. Sekafet bsk.

Humeydî'nin bu risale dışında itikadî konulardaki bazı sözleri:

Bişr bin Musa şöyle demiştir: **Humeydî bize hadis okudu.**

Aynı zamanda şu hadisi de okudu: " Kuşkusuz Allah, Adem'i kendi sureti üzere yaratmıştır ".

Bunun üzerine şöyle dedi: Bizler bundan başka bir şey demeyiz. Kuran'da ve Hadiste olanlara teslim oluruz ve razı geliriz.

Kuran'ın ve Hadis'in dediği gibi demekten sakın çekinme ve geri kalma.²⁹

İmam Hallal, Ebu Bekir el-Mervezî'den, o da İmam Ahmed bin Hanbel'den şöyle dediğini rivayet etmiştir: **Ben Humeydî'yi gördüm. Meclisine (hocası) Sufyan bin Uyeyne geliyordu.**

²⁹ İslam Tarihi. Yazarı: Zehebi. 5.clt. 342.s. ve devamı Garb bsk.

O da şu hadisi zikretti: " Kuşkusuz Allah, Adem'i kendi sureti üzere yaratmıştır ".

Bunun üzerine şöyle dedi: Her kim bu hadisteki gibi demezse, o kişi şöyle ve şöyle olmuştur. Yani (Humeydî, bu hadisi geldiği gibi kabul etmeyenleri) ciddi bir şekilde kötölemişti.

Sufyan ise susuyor ve dediklerinden hiçbir şeyi reddetmiyordu.³⁰

Derim ki: İşte bu Ahmed bin Hanbel'in, hocası Humeydî'nin, ikisinin de hocası Sufyan bin Uyeyne'nin ne kadar değerli insanlar olduklarını gösterir. Onlar hadisleri ve ayetleri olduğu gibi kabul ettiler ve hak üzere kaldılar.

³⁰ Hallal'ın bu rivayetini İbni Teymiyye, direk Hallal'ın eserinden nakletmiştir. Bkz: Der-i Tearudul Akli ve en-Nakl. 6.clt. 416.s. Fehd bsk.

Derim ki: Bu rivayetin senedi **Sahihtir**.

Humeydi'nin Hadis inkarcılarını ve hadisleri tevil edip tahrif edenleri tekfir edip, onlara cihad ilan etmeyi istemesi:

Humeydî şöyle demiştir: **Allah'a yemin olsun ki, Allah Rasulunun s.a.v. hadislerini reddeden şu kimseler ile savaş etmek, türkler ile savaş etmekten bana daha sevimli (ve güzel) gelmektedir.**³¹

Derim ki: Hadisleri reddedenler iki gruptur.

Bir: Hadislerin manalarını reddedip değiştirenler. Allah'ın istivasını değiştirenler gibi mesela.

İki: Hadisleri tamamen reddedenler. Manasını da lafzını da reddedenler.

İşte İmam Humeydî, bu iki sınıf grupların, o zamanda putperest ve dinsiz olan türklerden bile daha fazla kafir olduklarını isbat etmiştir.

³¹ Siyeri Alamin Nubela. Yazarı: Zehebi. 10.clt. 619.s. Risale bsk.

İşte bu gösterir ki kendine müslüman deyip de kafir olan kimseler, kendine müslüman demeyen kafirlerden daha fazla tehlikelidirler.

Aynı zamanda kendine müslüman deyip de kafir olan topluluklar ile cihad etmek, kendine müslüman demeyip de kafir olan topluluklar ile cihad etmekten daha fazla gereklidir.

Kendine müslüman diyen kafirler kalmazsa, birçok fitne ortadan kalkar ve gerçek İslam ortaya çıkar. Bu durumda da müslümanlar güçlenirler ve tekrar Allah Rasulunun s.a.v. zamanındaki gibi İslam'ı yüceltirler.

Humeydi'nin Usulu's Sunne adlı eserinin sahihliği:

Elbette İmam Humeydî'nin bu eseri, Ehli Sünnet ulemasının birçok eseri gibi kuvvetli kaynaklar ve senedler ile rivayet edilmiştir.

Bu kitabı Hafız Zehebi, "Tezkiratul Huffaz"³² adlı eserinde rivayet etmiş ve bir kısmını zikretmiştir.

Aynı zamanda birçok ilim ehli bu eseri zikretmişler, nakletmişler ve bu eserden faydalanmışlardır. İbni Kudame gibi, İbni Teymiyye gibi, İbnulkayyim ve İbni Mende gibi.³³ Hem de bu ulemanın bir kısmı bu eseri senedleri ile rivayet etmişlerdir.

Aynı zamanda el yazılı nushaları günümüze kadar gelmiştir.

İşte bu gibi birçok delil, bu eserin sahih şekilde yazarından rivayet edildiğini isbat etmektedir.

³² 2.clt. 3.s. Darul Kutubul İlmiyye.

³³ Dipnota bkz: el-Uluv. Yazarı: Zehebi. 1072.s. Arabistan Evkaf bsk.

Uşulu's Sunne

Yazarı: **Humeydî**

(Ebu Musa der ki) Bu eseri baştan sonuna kadar Ebu Kudame el-Bursevî'ye okudum. O da Abdurrahman bin şeyh'ten, o da Ebu'n Nasr el-Hatib'den, o da Ömer el-Amidî'den, o da Zebidî'den, o da Ahmed Sabık'tan, o da eş-Şems el-Babulî'den, o da İbni Arkamas'tan, o da İbni Hacer el-Askalanî'den, o da Ebu Hureyre'den, o da babası Zehebi'den, o da³⁴ İsmail el-Muaddel'den, o da Abdullah el-Fakih'ten, o da Sadullah bin Nasr'dan, o da Ebu Mansur el-Hayyat'tan, o da Abdulgaffar bin Muhammed'den, o da Ebu Ali es-Savvaf'tan, o da

³⁴ Zehebi'nin senedine şuradan bakılabilir: el-Uluv. Yazarı: Zehebi. 1072.s. Arabistan Evkaf bsk.

Bişr bin Musa'dan³⁵, o da İmam Humeydî'den şöyle dediğini rivayet eder:

Bizdeki³⁶ Sünnet'in Aslı³⁷ şudur:

- 1- Kişi Kader'in hayrına ve şerrine, iyisine ve kötüsüne İman etmelidir.
- 2- Bilmelidir ki başına gelen, illa ki gelecektir (gelmemeye ihtimali yoktur). Başına

³⁵ İmam Bişr bin Musa, büyük alimlerdenidir. Aslen Ahmed bin Hanbel'in öğrencisidir. Ahmed bin Hanbel, Bişr bin Musa'nın ilim isteğini ve ilim yeteneğini onda görünce, Mekke'de olan İmam Humeydî'ye yazmış ve Bişr bin Musa'yı Humeydî'ye göndermiştir. (Tabakatul Hanabile. Yazarı: İbni Ebi Yala. 1clt. 120.s. Marifet bsk.)

Bu şekilde Bişr bin Musa, Humeydî'nin en değerli öğrencilerinden olmuştur.

Hatta İmam Humeydî'nin el-Musned'ini de kendisi rivayet etmiştir. (et-Takyîd. Yazarı: İbni Nokta. 217.s. Darul Kutubul İlmiyye bsk.)

³⁶ Yani: Kuran ve Sünneti takip edenlere göre Sünnet'in aslı olan Tevhid konularındaki sözleri şunlardır: ...

³⁷ "Aslı" ifadesi Usulu's Sunne'nin İbnu'l Esir baskısının itimad ettiği el yazılı nushada zikredilmemiştir. Ama kitabın adında bu ifade zikredilmiştir.

Bizim zikrettiğimiz şekilde ise, Zehebi rivayet etmiştir. (el-Uluv. Yazarı: Zehebi. 1070.s. Arabistan Evkaf bsk.)

gelmeyen şey de, illa ki gelmeyecektir.
(Çünkü kader yazılmış ve herşey kader
üzere gitmektedir)

- 3- Ve bunların hepsi Allah –azze ve celle–den
olan Kada'dır (Kader'dir).
- 4- Îman: Söz ve ameldir.
- 5- Azalır ve çoğalır.
- 6- Amel olmadığı takdirde, sözün faydası
olmaz. (Amel yapmadan, iman olmaz)
- 7- Amel ve söz de, niyyet (Allah için halis)
olmadan fayda vermez.
- 8- Amel, söz ve niyyet de, sünnete (tabi
olmadan) fayda vermez.
- 9- Muhammed'in s.a.v. ashabının
(arkadaşlarının) hepsine rahmet okunur.
- 10- Kuşkusuz Allah –azze ve celle– şöyle
buyurmuştur: **Onlardan (sahabelerden)
sonra gelenler şöyle derler: Rab'bimiz,
bizleri affet. Bizden önce Îman eden
kardeşlerimizi de (affet).**³⁸

³⁸ Haş suresi. 10.ayetin başı.

Bu nedenle kişi onlara istiğfar etmeden
îman edemez.

11- Her kim onları (sahabeleri) söverse, veya
onlardan her hangi birisini küçümserse,
Sünnet üzere değildir.

12- Bu (sahabeleri küçümseyen) kişinin
feyden³⁹ alma hakkı da yoktur.

Birden fazla kişinin bize Malik bin Enes'ten
şöyle dediğini tahdis etmişlerdir: **Allah'u
teala Fey'i dağıttı ve şöyle buyurdu: (Bu
Fey) Fakir olan ve diyarlarından çıkarılan
muhacirler içindir⁴⁰ ... Sonra şöyle
buyurdu: Onlardan (sahabelerden) sonra
gelenler şöyle derler: Rab'bimiz, bizleri
affet. Bizden önce îman eden
kardeşlerimizi de (affet).**⁴¹

³⁹ Fey: Savaş olmadan kafirlerin mallarından müslümanlara
geçen şeylere denmektedir. (Bkz: ez-Zahir. Yazarı: el-Ezherî.
187.s. Tala-î bsk.)

⁴⁰ Haşr suresi. 8.ayetin başı.

⁴¹ Haş suresi. 10.ayetin başı.

Her kim bunu demezse, o kişinin Fey'den payı yoktur. (Malik'in sözü bitmiştir)

13- Kuran Allah'ın sözüdür.

14- Sufyan (bin Uyeyne) şöyle demiştir: **Kuran Allah'ın sözüdür. Her kim yaratıktır derse, o kişi bidatçıdır. Hiç kimsenin böyle bir şey dediğini duymadık.**⁴²

15- Sufyan'ı şöyle derken işittim: **Îman söz ve ameldir. Azalır ve çoğalır.**

Bunu dediğinde, kardeşi İbrahim bin

Uyeyne ona şöyle dedi: Ey Ebu

Muhammed, Azalıyor deme!

Bunun üzerine (Sufyan) kızdı ve şöyle dedi:

Sus ey çocuk. Hem de (iman) öyle azalıyor ki, en sonunda hiçbir şey kalmıyor.

(Sufyan'nın sözü bitmiştir)

16- (Allah'ın) Öldükten sonra görüleceğine
îman edilir.

⁴² Unutulmasın ki Humeydî, Sufyan'ın öğrencisidir. Bu nedenle bu sözü direk ondan rivayet etmiş ve sahih şekilde rivayet etmiştir.

17- Kuran'ın ve Hadis'in lafzen haber verdiği şu ayetler (ve hadisler) gibi şeylere gelince: "**Yahudiler Allah'ın eli sıkıdır. Onların eli sıkı olsun. Halbuki (Allah'ın) iki eli açıktır. İsteddiği gibi dağıtır. Onlardan bir çoğu, yakında sapkınlık ve küfür ile sana Rab'binden inene ek şeyler ekleyeceklerdir...**"⁴³ " Ve şu ayet gibi: " ... **Ve gökler sağ (elinin) içindedir** ..."⁴⁴ " Ve buna benzer Kuran ve Hadis'te gelen şeylere gelince, bunlara ek bir şey

⁴³ Maide suresi. 64.ayetin başı.

Hoca bu ayetin başından çok az kısmını zikretmiştir. Ayetin kalanı bilindiği için kısa kesmiştir. Ama ben, birçok kişi bu zamanımızda bu ayeti bilmediğinden, uzunlamasına zikrettim.

Tenbih:

Bu ayetin sonu isbat eder ki, Allah'ın iki elinin olmadığını iddia eden kişi, küfür ve azgınlık ile bu ayetlere ek şeyler ekleyen kişilerdendir.

İşte bu ayet isbat eder ki Allah'ın iki vardır. İki elinin el dışında başka bir şey olduğunu iddia eden kişi de, Allah'ın ayetlerine küfür ve azgınlık ile eklemelerde bulunmuş, bununla birlikte yahudilerin yoluna girmiştir.

⁴⁴ Zumer suresi. 67.ayetin bir kısmı.

eklemeyiz ve tefsir de etmeyiz. Kuran'ın ve Sünnet'in durduğu yerde dururuz.⁴⁵

18- Ve şöyle deriz: **Rahman Arş'ının üzerine istiva etmiştir.**⁴⁶

19- Her kim bundan başka bir şeyi iddia ederse, işte o kişi (Allah'ın sıfatlarını) yok eden Cehmî'dir.

20- Haricilerin dediği gibi şöyle demeyiz: Her kim büyük günah işlerse kafir olur. (Böyle demeyiz)

21- Günahlar ile tekfir edilmez.

22- Küfür (İslam dininden çıkmak), Allah Rasulunun s.a.v. şu sözündeki beş meseleyi (ibadeti) bırakırsa olur: **İslam beş şey üzere bina edilmiştir: Allah'tan başka bir ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Rasulu olduğuna şahid olmak.**

⁴⁵ Yani: Allah'ın duyması, eli ve görmesi var deriz. Bundan ileriye gitmeyiz ve ayeti olduğu gibi kabul ederiz. Ayette gelmeyen bir tefsiri eklemeyiz.

İşte bu ehli sünnetin icmasıdır.

⁴⁶ Bkz: Taha suresi. 5.ayet.

Namazı kılmak. Zekatı vermek. Ramazan'ı tutmak⁴⁷. Evi (Kabe'yi) Hac etmek.⁴⁸

- 23- (Hadiste) Geçen üç şeye gelince, bu üç şeyi bırakan ile tartışılmaz. Her kim şehadeti getirmezse, namazı kılmazsa, orucu tutmazsa, (o direk tekfir edilir).
- 24- Çünkü bunlar asla vaktinden daha fazla geciktirilmez.
- 25- Kişi bile bile vakti geçirmişse, vakti çıktıktan sonra tekrardan bunu kaza etmesi ona fayda vermez.
- 26- Zekata gelince, her ne zaman zekatı verirse, bu onun için yeterlidir. (Eğer vermesi ile birlikte geciktirirse, o güne kadar) geciktirdiği için günah işlemiş olur.
- 27- Hac'ca gelince, her kim için hac vacip olursa, gitmek için yol da bulursa, (Hac) ona vacip olur. O (gitmeye güç yetirdiği) yıl gitmek zorunda değildir. Ancak (ölmeden

⁴⁷ Yani: Ramazan ayında oruç tutmak.

⁴⁸ Hadisi bu lafza yakın bir lafız ile Buhari (8) ve Muslim (16) rivayet etmişlerdir.

önce) gitmek zorundadır. Her ne zaman (haccı) eda ederse, eda etmiş olur. Ve zekatı geciktirdiğinde günaha girdiği gibi, (haccı) geciktirdiğinde günaha girmez⁴⁹.

⁴⁹ el-Humeydî, burada fikhî bir mesele zikretmiştir. Bu konuyu şu nedenle zikretmiştir: Hac yapmayanın kafir olduğunu açıkladığında, Hac'cı hangi sıfat ile bıraktığında kafir olacağını açıklamıştır.

Humeydî'ye göre kişi Hac yapmak için imkan bulduğunda ve o yıl haccı geciktirdiğinde, günaha girmez! Kendisi bu görüşü hocası Şafiî'den almıştır. Bu görüşe bazı deliller zikretmişlerdir.

Oysa ki İmam Malik'in diğer ashabı, Ahmed bin Hanbel ve başkaları, kişi Hac yapmak için imkan bulduğunda direk haccı yapmasının farz olduğunu ve geciktirmesinin caiz olmadığını söylemişlerdir. (et-Talikatü'l Kebîra. Yazarı: Kadı Ebu Yala. 1.clt. 121.s. Nevadir bsk.) Doğru olan da budur.

Çünkü bu konudaki ayetler direk buna delalet etmektedir: Allah c.c. şöyle buyurmuştur: **Ve insanlardan, yol bulmaya güç yetirenler için, evi (Kabe'yi) hac etmeleri gerekmektedir. Her kim kafir olursa, Allah'ın alemlere ihtiyacı yoktur.** (Ali İmran suresi. 97.ayetin sonu.)

Derim ki: Elbette ayette hac imkanı bulunduğu geciktirebilirsiniz demedi. Aksine direk farz kılındığını haber verdi. O zaman kesin bir şekilde anlaşılır ki kişi imkan bulduğunda o yıl hac yapmalıdır ve geciktirmek ile günaha girer.

Çünkü zekat miskin (fakir) müslümanların hakkıdır. Onlara geciktirdiğinde günaha girer, ta ki onlara eda edene kadar (günah üzere kalır). Hac'ca gelince, Rab'bi ile kendisi arasındadır. Eğer eda ederse, eda etmiş olur. Eğer imkanı olduğu halde Hac yapmadan ölürse, hac yapmak için tekrardan dünyaya geri dönmeyi ister. Onun ailesinin de onun adına hac yapmaları gerekmektedir. Umarız ki (ailesinin onun hakkında hac yapması)

Hatta Ömer bin Hattab'dan r.a. şöyle dediği rivayet edilmiştir: **Her kim hacca gitmeye güç yetirir de, hacca gitmezse, ister yahudi olarak ölsün, ister hristiyan olarak ölsün, hiç fark etmez.** (Bu Eser'i Hafız Ebu Bekir el-İsmâîlî rivayet etmiş ve İbni Kesir senedine **Sahih** demiştir. Bkz: Tefsirul Kuran. 2.clt. 73.s. Darul Kutubul İlmiyye bsk.) Derim ki: Bu rivayet çok önemlidir. Bu rivayeti Ehli Sünnet alimleri, murcielere reddiye olarak rivayet etmişlerdir. (Mesela: es-Sunne. Yazarı: Hallal. 1573 numaralı rivayet. Murcielere reddiye bölümü. Raye bsk.) İşte bu zikrettiklerim, Hac yapma imkanı bulduktan sonra hacı geciktirmenin asla ve asla caiz olmadığını isbat etmektedir.

onun için eda edilmiş olur. Nasıl ki borcu olsa, öldükten sonra da onun adına borcu ödense (eda edilmiş olduğu gibi, haccı da öldükten sonra onun adına ailesi yaparsa, inşaAllah onun adına eda edilmiş olur).

((Kitab bitmiştir))

Allah'a Hamd olsun